

УДК 378.091.26:004:796

Коновальська Л.О.

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН ЯКІ СПРИЯЮТЬ ФОРМУВАННЮ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В умовах сучасності актуальною є розробка нових підходів до удосконалення системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою підвищення їх професіоналізму та формування методичної компетентності. Автор розкриває програму спецкурсу яка дозволяє майбутнім учителям фізичної культури оперативно засвоювати та використовувати набуті знання та новітні технології.

Ключові слова: методична робота, методична компетентність, мета, завдання, зміст програми.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

На сьогодні необхідність швидкого реагування освітньої практики на змінні умови життя суспільства актуалізувала проблему розвитку і вдосконалення професійно-педагогічної компетентності вчителя та її важливої складової – методичної компетентності. В умовах освітнього простору вчитель фізичної культури повинен орієнтуватися в різноманітті сучасних науково-педагогічних підходів, вміти не лише використовувати й адаптувати готові методичні рішення, але і самостійно їх знаходити.

М.М. Фіцула вважає що, у процесі методичної роботи підвищується науковий рівень вчителя; покращується його підготовка до засвоєння змісту нових програм і технологій, їх реалізації; відбувається постійне ознайомлення з досягненнями психолого-педагогічних наук і методик викладання навчальних дисциплін, вивчення та впровадження у шкільну практику передового педагогічного досвіду; контролюється творче виконання перевірених рекомендацій, збагачення новими, прогресивними й досконалими методами і засобами навчання; удосконалюються навички самоосвітньої роботи вчителя; надається кваліфікована допомога з теорії та практичної діяльності [7 с. 11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел свідчить про те, що формування методичної компетентності майбутнього вчителя, його здатності застосовувати отримані знання у реальній життєвій ситуації є однією з найбільш актуальних проблем сучасної вищої освіти.

Г.В. Яковлева поняття "методична компетентність" визначає як частину професійно-педагогічної компетентності, відповідальну за готовність педагогів: здійснювати традиційну педагогічну діяльність; проектувати й конструювати педагогічні інновації, тобто за готовність педагогів професійно відбирати зміст інновації, проектувати реалізацію цього змісту через застосування сучасних педагогічних технологій; прогнозувати очікуваний результат, що може бути отриманий у ході реалізації інновації, описувати критерії оцінювання [8].

Т.Н. Гущина, виходячи з досліджень учених у галузі методичної діяльності (О.С. Анісімова, Р.У. Боданової, А.І. Кочетова, З.В. Кульневича, О.Е. Лебедева, Л.М. Мітіної, Т.Б. Руденко, Е.В. Тітової), тлумачить поняття "методична компетентність" як окремих вид професійної педагогічної компетентності у галузі методики, який певним чином співвідноситься з іншими видами психолого-педагогічної компетентності, педагогічною культурою і визначається як інтегральна багаторівнева професійно значуща характеристика особистості, спілкування і професійної діяльності, яка опосередкує результативний педагогічний досвід [1, с. 10].

О.В. Лебедева визначає поняття "методична компетентність" як знання у галузі дидактики, методики навчання предмету, уміння логічно обґрунтовано конструювати навчальний процес для конкретної дидактичної ситуації з врахуванням психологічних механізмів засвоєння [4, с. 10]. Так, Н.Л. Стефанова тлумачить поняття "методична компетентність вчителя" як один з компонентів методичної культури вчителя і пов'язує її з методичною освітою та світоглядом [6, с. 15]. Спираючись на дослідження А.Л. Зубкова, Т.Е. Кочаряна, О.В. Лебедевої й ін., О.А. Нагреллі вказує, що найбільш перспективним напрямом розвитку методичної компетентності вчителя є розвиток його методичного мислення і методичної культури, методичної творчості і методичної рефлексії [5, с. 12].

Постановка завдань дослідження: Визначення змісту професійно орієнтованих дисциплін які сприяють формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Провести аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури щодо з'ясування змісту професійно орієнтованих дисциплін які сприяють формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін передбачає моделювання змісту як індивідуально-професійного досвіду, що актуалізує проблему пошуку нових підходів до підготовки майбутнього вчителя, адекватних сучасним соціокультурним вимогам.

Сучасну вищу школу характеризує насиченість навчальних програм, викликана необхідністю трансляції загальних і професійних знань, якими повинні оволодіти студенти у вищій школі. Це забезпечує ефективну професійну підготовку.

Спецкурс "Методична робота вчителя фізичної культури у школі" займає важливе місце у підготовці майбутнього вчителя фізичної культури. Вона забезпечує оволодіння теорією та методикою навчання не тільки предмета "Фізична культура", який буде викладати майбутній вчитель, але має допомогти здобути вміння методичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі та свідомо спрямовувати та регулювати свою діяльність щодо забезпечення ефективної фізкультурно-оздоровчої роботи у школі.

Мета даного спецкурсу полягає у допомозі студентам оволодіння теоретичними знаннями, методичними та практичними навичками проведення методичної роботи у загальноосвітній школі, надання методичної допомоги вчителям-класоводам, вихователям подовженого дня, а також формування у студентів адекватного сприйняття й розуміння навчального спілкування, формування у майбутніх учителів уміння налагоджувати ділові стосунки з учасниками педагогічного процесу.

Завдання спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури у школі": ознайомити студентів із сутністю методичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі, функціями вчителя фізичної культури, формами методичної роботи; навчити студентів надавати методичну допомогу вчителям-класоводам, вихователям подовженого дня, яка полягає у проведенні методичних нарад, організації та проведенні практичних показових занять у різні періоди навчального року, консультації щодо підготовки навчальних планів, добору практичного матеріалу та послідовності його реалізації; сформувати розуміння сутності методичної роботи, як спеціально організованої, систематичної діяльності (як колективної – всього педагогічного колективу школи) так й індивідуальної (кожного вчителя, вчителя фізичної культури тощо), а також здатність до координації фізкультурно-оздоровчої роботи в школі на основі фахових(спеціалізованих) знань і умінь, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до фізичного виховання, у відповідності з суспільними вимогами та цінностями.

Програма спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури у школі" [3] передбачає набуття студентами методичних знань, вмінь самостійно ставити мету, визначати завдання, обирати способи їх досягнення, складати плани і програми, здійснювати самоконтроль для використання їх у своїй подальшій професійній діяльності, чому буде сприяти засвоєння студентами теоретичного матеріалу та виконання різноманітних практичних завдань.

Навчальна робота проводиться у формі обов'язкових занять (лекції, практичні заняття) і індивідуальної роботи студентів.

У лекціях розкриваються завдання та значення спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури в школі". Дається огляд програмного матеріалу, навчально-методичних посібників та системне, всебічне, послідовне висвітлення основних розділів модуля.

На практичних заняттях перевіряються знання та активізується самостійна робота студентів з найбільш важливих питань теоретичного розділу програми, з вивченням літератури та веденням конспектів.

Індивідуальна робота студентів складається з навчальних завдань викладача. Такі завдання допомагають додатковому вивченню програмного матеріалу. Самостійні заняття допомагають додатковому вивченню програмного матеріалу, а також передбачають участь студентів в організації та проведенні змагань.

Успішність студентів перевіряється в процесі практичних занять засобом поточного та підсумкового контролю, оцінюється виконання тестових завдань (за темами), виконання завдань для самостійної роботи і залікових вимог.

Ефективність засвоєння спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури у школі" контролюється виконанням модульної контрольної роботи.

У результаті вивчення спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури у школі" студент повинен *знати*: завдання методичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі; функції вчителя фізичної культури; складові навчальної роботи; медико-біологічні характеристики дітей різного віку; методіку розробки навчальної документації; зміст програмного матеріалу з фізичного виховання в школі; а також *вміти*: оцінювати навчальні досягнення учнів; проводити фізкультурно-оздоровчі заходи в школі; організувати та проводити позакласну фізкультурно-оздоровчу роботу в школі; складати передбачену навчальну документацію.

Засвоєння знань програмного матеріалу з дисципліни перевіряється під час поточного контролю та модульного у сьомому семестрі.

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння теоретичного програмного матеріалу, умінь самостійно опрацьовувати спеціальну літературу, складання базової навчальної доку-

ментації вчителя фізичної культури, а також набуття практичних навичок проведення методичної роботи.

Завданням модульного контролю є перевірка теоретичних знань, які вивчались у відповідному модулі, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, а також набуття методичних вмінь та здатності до творчого використання спеціальних знань.

Оцінювання знань, умінь та навичок зі спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури у школі" здійснюється за 100-бальною системою, де за виконання тестових завдань студент може отримати максимальну кількість балів 41, та за відвідуваність і активність під час проведення семінарських занять – 59 балів.

Система та критерії рейтингової оцінки засвоєння студентом навчального матеріалу спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури в школі" наведені у таблиці 1

Таблиця 1

Система та критерії рейтингової оцінки засвоєння студентом навчального матеріалу зі спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури в школі"

№ п/п	Форма контролю	Бали	Критерії оцінки
1.	Усна відповідь (бесіда) (10 занять)	5	Правильне і повне теоретичне обґрунтування та аналіз закономірностей в процесі фізичного виховання, доказовість наведених прикладів.
		4	Правильна, але неповна відповідь.
		3	Частково вірна відповідь.
2.	Тестові завдання	5	Вірна відповідь на всі питання.
		4	Вірна відповідь на 90% питань.
		3	Вірна відповідь на 80-70% питань.
3.	Модульна контрольна робота (МКР)	40-35	Виставляється за правильну, повну відповідь на всі питання та сумлінне і охайне оформлення роботи.
		34-25	Виставляється з урахуванням критеріїв 5 балів, але в роботі допущені незначні помилки та порушення в оформленні.
		24-15	Виставляється якщо на всі питання дана задовільна відповідь, яка розкриває суть питання але без достатнього їх теоретичного обґрунтування, або неправильно вони тлумачаться.
4.	Завдання самостійної роботи	3	Виставляється якщо завдання виконано повністю.
		2	Виставляється якщо виконано 2/3 завдання.
		1	Виставляється якщо виконано 1/3 завдання.
5.	Заохочувальні бали	2	Доповнення під час відповіді інших студентів на практичних заняттях, участь в проведенні лекційних занять, 100% відвідування занять.
Всього		100 балів	

Запропонована нами програма спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури в школі" [3] побудована за модульним принципом та містить 5 змістовних модулів: "Сутність та структура методичної роботи в школі", "Напрямки методичної роботи вчителя фізичної культури в загальноосвітньому навчальному закладі", "Методичне забезпечення навчальної роботи з фізкультури", "Особливості організації фізкультурно-оздоровчої роботи в школі", "Планування фізкультурно-оздоровчої роботи".

Змістовий модуль 1.1 висвітлює такі теми: сутність та структура методичної роботи в школі (мета та завдання методичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі; сутність та структура методичної роботи в школі; основні напрями внутрішкільної методичної роботи; форми методичної роботи в школі; обладнання шкільного методичного кабінету з фізичного виховання); методична робота вчителя фізичної культури, як одна з складових його функцій щодо забезпечення фізкультурно-оздоровчої роботи в школі (функції вчителя фізичної культури, законодавчі документи, які регламентують фізичне виховання в школі).

Змістовий модуль 1.2 висвітлює напрямки методичної роботи вчителя фізичної культури в загальноосвітньому навчальному закладі (методична робота з вчителями початкових класів та

вчителями-предметниками; надання методичної допомоги школярам у їх самостійній роботі; робота з батьками учнів).

Змістовий модуль 1.3 висвітлює такі теми: організація та проведення навчальної роботи з предмету "Фізична культура" у загальноосвітньому навчальному закладі (складові навчальної роботи, оцінювання навчальних досягнень учнів, забезпечення теоретичної підготовки учнів з предмета "Фізична культура"); методичне забезпечення навчальної роботи з фізичної культури у загальноосвітньому навчальному закладі (навчально-методичне забезпечення предмету, особливості навчальної роботи в профільній школі).

Змістовий модуль 1.4 висвітлює особливості організації фізкультурно-оздоровчої роботи в школі (структура фізкультурно-оздоровчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі, напрямки методичної роботи вчителя фізичної культури по її забезпеченню).

Змістовий модуль 1.5 висвітлює питання планування фізкультурно-оздоровчої роботи (планування та проведення фізкультурно-оздоровчих заходів в школі, організація та проведення позакласної фізкультурно-оздоровчої роботи в школі).

Висновки. Таким чином, для формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін нами розроблено зміст спецкурсу "Методична робота вчителя фізичної культури у школі" (4 курс), який сприяє ефективній підготовці студентів у вищих навчальних закладах та оволодіння якими дозволить майбутнім учителям якісно та високо кваліфіковано виконувати методичну роботу у загальноосвітніх навчальних закладах.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розробці та застосуванні мультимедійних навчальних засобів для підвищення ефективності методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах.

Використані джерела

1. Гущина Т. Н. Формирование методической компетентности педагогических работников учреждений дополнительного образования детей в процессе повышения квалификации: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / Т.Н. Гущина. – Ярославль, 2001. – 21с.
2. Зубков А. Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Зубков Александр Леонидович. – Екатеринбург, 2007. – 169 с.
3. Коновальська Л. О. Навчальна програма спецкурсу "Методична робота учителя фізичної культури в школі" / Л. О. Коновальська. – Бердянськ : видавець Ткачук О. В., 2010. – 16 с.
4. Лебедева О. В. Развитие методической компетентности учителя как средство повышения эффективности учебного процесса в общеобразовательной школе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Лебедева Ольга Васильевна. – Нижний Новгород, 2007 – 184 с.
5. Нагрелли Е. А. Формирование методической компетентности учителей в системе повышения квалификации : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / Е. А. Нагрелли. – Новокузнецк, 2009. – 22 с.
6. Стефанова Н. Л. Теоретические основы развития системы методической подготовки учителя математики в педагогическом вузе : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Стефанова Наталия Леонидовна. – СПб., 1996. – 366 с.
7. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – 2-е вид. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. –136 с.
8. Яковлева Г. В. Развитие профессиональной и методической компетентности учителей-дефектологов ДОУ // <http://study.ipk74.ru/cou>.

Konovał's'ka L.O.

CONTENTS OF CAREER ORIENTED DISCIPLINES THAT CONTRIBUTE TO THE FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION

In terms of actual present is to develop new approaches to improving the training of future teachers of physical education to enhance their professionalism and the formation of methodological competence. The author reveals special course program that allows future teachers of physical culture quickly assimilate and use new knowledge and new technologies.

Key words: *activities, criteria, methodological competence, level indicators, structural components, forming competence, teaching activities.*

Стаття надійшла до редакції 27.08.2013 р.